

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ

УДК [930.25:005.93]:378(477)

DOI 10.32461/2409-9805.1.2026.356347

Цитування:

Бездрабко В. В. Архівна адвокація як навчальний компонент архівної освіти. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2026. № 1. С. 126–136.

Bezdrabko V. (2026). Archival Advocacy as an Educational Component of Archival Studies. *Library Science. Record Studies. Informology*, 1, 126–136 [in Ukrainian].

Бездрабко Валентина Василівна,
докторка історичних наук, професорка
Київського національного університету
культури і мистецтв
[https://orcid.org/0000 0003 3295 5277](https://orcid.org/0000_0003_3295_5277)
valentbez@gmail.com

АРХІВНА АДВОКАЦІЯ ЯК НАВЧАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ АРХІВНОЇ ОСВИТИ

Мета статті полягає у з'ясуванні змісту, значення та перспектив упровадження курсу «Архівна адвокація» в освітні програми підготовки фахівців для спеціальності «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа». **Методологія дослідження** базується на комплексному застосуванні загальнонаукових (універсальних) і спеціальних методів дослідження, зокрема аналізу, синтезу, узагальнення. **Наукова новизна**. Уперше укладено зведені порівняльні таблиці проблемно-тематичного наповнення навчальної дисципліни «Архівна адвокація», які окреслюють її потенційний зміст і можливості інтеграції до освітніх програм спеціальності «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа». Запровадження цієї дисципліни сприятиме розвитку архівної сфери загалом, формуванню сучасного образу архіву, архівіста, а також забезпечить додаткові переваги для здобувачів фахової підготовки. **Висновки**. Відмічено важливу роль в успішності розвитку будь-якої навчальної спеціальності активної позиції професійної спільноти. Дієвість науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти, що готують фахівців зі спеціальності «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа», сприяє модернізації освітніх програм і забезпечує їхню відповідність сучасним вимогам та викликам. Зазначено, що «входження» архівної адвокації до навчальних планів має подвійний ефект: посилює змістову підготовку майбутніх фахівців і водночас підтримує іміджеві ініціативи архівної галузі як перспективного професійного середовища. Запропоновано структуру дисципліни за модулями: «Архіви в суспільстві: місія, цінність, відповідальність», «Теоретичні основи архівної адвокації», «Ключові суб'єкти архівної адвокації», «Публічні архівні проекти та зв'язки з громадськістю», «Доступ до архівів як інструмент адвокації», «Професійна спільнота й адвокація», «Адвокація у кризових ситуаціях», «Цифрова адвокація», «Оцінювання ефективності архівної адвокації». Зауважено, що ознайомлення в межах курсу зі стратегіями та тактиками професійної адвокації підвищує видимість галузі для політиків, урядовців, благодійників, меценатів та інших цільових аудиторій, здатних впливати на підтримку архівів на державному рівні та широким загалом.

Ключові слова: архів, архівна справа, архівна освіта, архівна адвокація, галузева адвокація, наукова комунікація, культурно-освітня діяльність, популяризація архівів, доступ до архівів.

Bezdrabko Valentyna,

Doctor of Historical Sciences, Professor, Kyiv National University of Culture and Arts

ARCHIVAL ADVOCACY AS AN EDUCATIONAL COMPONENT
OF ARCHIVAL STUDIES

The purpose of the article consists in clarifying the content, significance, and prospects of introducing the course Archival Advocacy into the educational programmes for training specialists in Library, Information and Archival Studies. **The research methodology** is based on the integrated application of general scientific and specialised methods, including analysis, synthesis, and generalisation. **Scientific novelty**. For the first time, consolidated comparative tables of the problem-thematic structure of the academic discipline Archival

*Advocacy have been compiled, outlining its potential content and the possibilities for integration into the educational programmes of the specialty Library, Information and Archival Studies. The introduction of this discipline will contribute to the overall development of the archival field, support the formation of a modern image of the archive and the archivist, and provide additional advantages for students undergoing professional training. **Conclusions.** The important role of an active professional community in the successful development of any academic specialty is emphasised. The proactive engagement of academic staff in higher education institutions that train specialists in Library, Information and Archival Studies contributes to the modernisation of educational programmes and ensures their alignment with contemporary requirements and challenges. It is noted that the inclusion of archival advocacy in study plans has a dual effect: it strengthens the substantive preparation of future professionals while simultaneously supporting image-building initiatives within the archival sector as a promising professional environment. A modular structure of the discipline is proposed, including: Archives in Society: Mission, Value, Responsibility; Theoretical Foundations of Archival Advocacy; Key Actors in Archival Advocacy; Public Archival Projects and Public Relations; Access to Archives as an Advocacy Tool; The Professional Community and Advocacy; Advocacy in Crisis Situations; Digital Advocacy; Evaluating the Effectiveness of Archival Advocacy. It is further noted that familiarising students with strategies and tactics of professional advocacy enhances the visibility of the archival field among policymakers, government officials, donors, philanthropists, and other target audiences capable of influencing support for archives at both the state level and within society at large.*

Keywords: archive, archival studies, archival education, archival advocacy, sectoral advocacy, scholarly communication, cultural and educational activities, promotion of archives, access to archives.

Актуальність теми дослідження. Останнє десятиріччя позначене бурхливими дискусіями науковців-педагогів щодо перспектив розвитку інформаційної, бібліотечної та архівної освіти в Україні. Це пов'язано насамперед зі змінами, яких зазнає наше суспільство на тлі масштабних цифрових трансформацій та інших глобальних, геополітичних суспільно-політичних викликів. З усією очевидністю постала потреба переглянути компетентності, перелік і зміст навчальних спеціальностей, що найбільше пов'язані зі створенням інформаційних ресурсів, їх поширенням, зберіганням і забезпеченням доступу до них. Ідеться про підготовку фахівців для документального (інформаційного) забезпечення управління, бібліотекознавців, бібліографознавців, книгознавців, архівознавців, інформаційних аналітиків та інших професіоналів із керування інформацією, її збереження, захисту, користування в межах спеціальності «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа». Проведено значну кількість зустрічей, конференцій, семінарів і круглих столів, ключовим питанням яких були стратегія й тактика розвитку освітнього напрямку. Про це писали практично всі, хто причетний до підготовки фахівців за спеціальністю, всебічно досліджуючи основоположні аспекти визначення, наповнення й розроблення освітніх програм так, щоб професійна підготовка студентів не застаріла ще до завершення їхнього навчання. Неймовірно технологічне пришвидшення всіх інформаційних процесів скоротило період стабільності, незмінності освітніх програм і навчальних планів, спонукаючи педагогів до гнучкості та вчасного реагування на новітні потреби.

Цим пояснюється формування обширної

тематичної історіографії, зосередженої на реальному стані та перспективах розвитку спеціальності «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа». Водночас слід враховувати один важливий аспект. Коли йдеться про широкі можливості трансформації освіти та доцільність таких змін, беруть до уваги кілька суттєвих чинників. По-перше, інерційність самої освітньої системи, результати реформування якої проявляються не одразу; по-друге, недоцільність постійних реформ базового змісту спеціальності, адже це впливає на її надбудовну частину, яка, порівняно з основою, може бути природно значно гнучкішою. Проте обговорення змісту, співвідношення обов'язкової нормативної частини й професійного варіативного компоненту спеціальності залишається актуальним.

Аналіз досліджень і публікацій. Праці, що з'явилися останнім часом, можна згрупувати за кількома напрямками: концептуальне осмислення філософії навчальної спеціальності «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа» (Н. Бачинська [1], В. Бездрабко [2], А. Гуменчук [6], Ю. Горбань, О. Олійник [4], О. Матвієнко, М. Цивін, С. Хрущ [11], М. Палієнко [14], А. Соляник [17]); опрацювання науково-прикладних аспектів її провадження та реалізації в контексті конкретних освітніх програм (О. Григорєвська [5], В. Добровольська [7], Т. Новальська [12]); розгляд тактичних прийомів, заходів, спрямованих на досягнення конкретних результатів (В. Загуменна [8], О. Збанацька [9], О. Тур [18]). Примітними є пропозиції щодо запровадження новітніх фахових позицій – менеджер цифрового середовища, інформаційний аналітик, data-менеджер (дані, метадані,

інформаційні моделі), фахівець з цифрової архівації, менеджер архівних інформаційних ресурсів, фахівець з цифрових комунікацій, адміністратор інформаційних систем, менеджер соціальних медіа, координатор інклюзивних програм доступу до інформації та ін. (О. Матвієнко, М. Цивін [10], А. Прилуцька [15], А. Сидоренко [16]).

Спираючись на новітні дослідження українських і зарубіжних колег та власний практичний досвід, педагоги-новатори скрупульозно й всебічно переосмислюють курс розвитку спеціальності, можливі й виправдані суспільним запитом варіації освітніх програм і складають прогнози щодо результатів їх реалізації. За цих умов актуалізуються питання, пов'язані з конкретними дисциплінами та їхнім впливом, місцем і цінністю в підготовці конкретного фахівця. Особливо це стосується унікальних пропозицій у сфері архівістики, представлених на ринку освітніх послуг України.

Мета дослідження полягає у з'ясуванні змісту, значення та перспектив запровадження курсу «Архівна адвокатура» в освітні програми підготовки фахівців для спеціальності «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа».

Виклад основного матеріалу. Архівна адвокатура як науково-прикладний напрям, субдисципліна архівістики та окремих курсів освітніх програм сформувалася на зламі століть у США. Добре знайомий архівіст, професор Пітсбурзького університету Річард Дж. Кокс (Richard J. Cox) був одним із перших послідовних прихильників запровадження архівної адвокатури як навчальної дисципліни для магістерських програм з архівістики та керування документацією. Він уважав, що подібний курс українській необхідний через оновлений зміст інтерпретацій функцій архівів, перелік яких помітно збагатився новітніми конституйованими складниками – популяризацією архівів, зв'язками із громадськістю, культурно-освітніми заходами тощо [41].

Водночас архівна адвокатура не виникла на порожньому місці, а спиралася на тривалий досвід архівістів «наближення» архівів до суспільства, що простежується в зарубіжній практиці з кінця XIX – початку XX ст. Глибокі трансформаційні процеси в американському суспільстві другої половини минулого століття спричинили демократичні перетворення, які торкнулися безпосередньо усіх інституцій пам'яті, зберігачів історико-культурної спадщини людства. Відкритість, безбар'єрність, право на інформацію усіх соціальних груп незалежно від раси, віросповідання, гендеру чи інших критеріїв соціальної диференціації радикалізували необхідність забезпечення широкого доступу до архівів. Професіоналізація архівної діяльності й розвиток багатоступеневої освіти архівістів також відіграли вагомий роль у становленні

архівної адвокатури.

Термінологічні загальні й спеціальні словники зафіксували таке її визначення: громадське сприяння ідеї, плану чи способу виконання чогось [20]; діяльність, до якої залучаються архівісти та їхні союзники, щоб здобути підтримку для: зберігання й користування архівними документами; установ, їх працівників і професії [22]; активність, спрямована на підтримку архівів і прав людини [21]. Отже, архівна адвокатура – це про системну діяльність професійних спільнот, інституцій, громадськості, окремих осіб, що спрямована на захист, підтримку й просування значущості архівів, архівістів, архівної освіти для суспільства, держави й фахової корпорації. Архівна адвокатура за визначенням не потребує особливої «агітації за себе», оскільки йдеться про позицію суспільства у виборюванні природного права на інформацію, пам'ять, спогади та інші питомі для людства категорії [3, с. 13].

Нині архівна адвокатура активно підтримується Міжнародною радою архівів (МРА), окремими її структурами, зокрема Експертною групою із питань спільної архівної спадщини (Expert Group on Shared Archival Heritage, EGSAN) [31], Фондом міжнародного розвитку архівів (Fund for the International Development of Archives (FIDA)) [32] та Фонд надзвичайної допомоги (Disaster Relief Fund) [29]. Глобальною адвокатуєю документальної спадщини та архівів займаються також ЮНЕСКО (UNESCO, Програма «Пам'ять світу» («Memory of the World»)) [36], Національний архів Великої Британії через міжнародну програму «Архіви для всіх» (Archives for Everywhere (The National Archives, UK) [25], Міжнародний альянс із захисту культурної спадщини в зонах конфлікту (ALIPH) [38] та ін. На національному рівні найбільшими «адвокатами» архівної галузі виступають профільні інституції, громадські об'єднання, громадські діячі, філантропи, благодійники, окремі пасіонарні особистості. Основними видами їхньої діяльності є: фандрайзинг; наукова комунікація; публічна (виставкова, видавнича, освітня, медійна, культурно-освітня і т. д.) діяльність, спрямовані на культивування позитивного образу і високої репутації архівів, архівістів, архівного фаху.

Початково архівну адвокатуру впроваджували у вигляді окремих модулів у складі інших дисциплін. Згодом вона була конституйована як самостійний курс, а також як окрема програма стажування для керівників архівних установ і архівістів. Нині архівна адвокатура представлена як навчальна дисципліна в освітніх програмах, зосереджених на підготовці фахівців для інформаційної сфери життєдіяльності суспільства, на різних континентах.

Для з'ясування її змістового наповнення й

інтерпретації сутності доцільним є порівняння навчальних програм. Не маючи на меті охопити всі чинні курси з адвокації, ми до вибірки включили програми провідних закладів архівної освіти Північної Америки, де цей напрям зародився, європейські адаптаційні моделі (на прикладі установ

Великої Британії), а також окремі програми країн Африки з англійською як офіційною мовою, де такі курси перебувають на етапі апробації (табл. 1). Представлення тематики курсів, модулів розкриває їх зміст.

Таблиця 1

Країна	Назва навчального закладу	Назва дисципліни	Теми курсу / модуля з архівної адвокації
Канада	Університет Торонто	Архіви: доступ, адвокація та взаємодія з громадськістю [34]	<ol style="list-style-type: none"> 1. Роль архівів у суспільстві. 2. Доступ до архівів і подолання бар'єрів. 3. Адвокація архівів у державному секторі. 4. Співпраця з громадами та публічні програми. 5. Взаємодія з медіа. 6. Політика пам'яті, влада й архівна справа. 7. Інклюзивність і репрезентація. 8. Етика публічної діяльності архівіста. 9. Практичні інструменти архівної адвокації (створення меседжів, організація кампаній, комунікація, видавнича, виставкова, просвітницька лекційна діяльність, виступи в соціальних мережах, блогах, онлайн-медіа).
Канада	Університет Британської Колумбії	Публічні архівні послуги [26] (містить модуль з архівної адвокації)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Публічні сервіси архівів. 2. Взаємодія з користувачами. 3. Комунікація та репрезентація архіву. 4. Співпраця з громадами. 5. Публічні програми й аутріч. 6. Роль архівів у суспільному житті.
США	Товариство американських архівістів	Адвокація, обізнаність і архіви [19] (сертифікована програма стажування)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення цілей адвокації. 2. Створення адвокаційного меседжу. 3. Робота з різними аудиторіями (владні структури, політики, громади). 4. Методи адвокації (зустрічі, кампанії, публічні виступи). 5. Методика підготовки матеріалів для реалізації адвокації (збирання й опрацювання фактів, статистичних даних, історії, образу користувачів). 6. Оцінювання ефективності адвокаційних дій. 7. Адвокація у кризових ситуаціях (скорочення фінансування, загроза закриття архіву, техногенні, екологічні, кліматичні та ін. виклики).
США	Техаський університет A&M – Коммерс	Архівне адміністрування [23] (містить модуль з адвокації)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Адвокація та популяризація архівів. 2. Взаємодія з громадськістю. 3. Комунікаційні стратегії. 4. Роль архівіста як представника установи. 5. Побудова партнерства з зовнішньою аудиторією.
Велика Британія	Асоціація архівів і документації Великобританії та Ірландії (ARA UK & Ireland)	Вступ до адвокації [35] (сертифікована програма стажування)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зміст поняття «адвокація». 2. Визначення цілей адвокації. 3. Побудова адвокаційної стратегії. 4. Співпраця зі стейкхолдерами. 5. Формування меседжів. 6. Планування адвокаційної діяльності. 7. Діловий етикет зовнішньої комунікації архівістів. 8. Практичні поради та кейси.

Велика Британія	Національний архів Великобританії	Стратегічна адвокація для керівників архівів [39] (курс для менеджерів архівної справи)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розроблення стратегічного плану адвокації. 2. Визначення пріоритетів і цілей. 3. Вимірювання цінності архіву. 4. Взаємодія з фінансистами та політиками. 5. Комунікація архівних служб. 6. Дослідження стейкголдерів. 7. Кейси успішної адвокації.
Міжнародна рада архівів / Африка	Програма ICA для Африки	Лідерство та адвокація в управлінні документацією [40] (спеціальна програма для керівників архівних служб країн Африки, архівістів)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Адвокація для архівів і служб документаційного забезпечення. 2. Методи здобуття архівістами підтримки стейкголдерів. 3. Лідерство в архівній сфері. 4. Просування ролі архівів у державному управлінні.
ПАР	Університет ПАР (UNISA)	Архівна програма і адвокація [24] (курс для архівістів)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Архівні програми. 2. Адвокація архівів. 3. Взаємодія з громадськістю. 4. Роль архівів у суспільстві. 5. Комунікаційні стратегії.
Зімбабве	Національний університет науки і технологій (NUST)	Управління документацією та архівами [27]	<ol style="list-style-type: none"> 1. Роль архівів у суспільстві. 2. Комунікація з користувачами. 3. Політика доступу. 4. Взаємодія з державними структурами.

Узагальнивши змістове наповнення опрацьованих програм, ключові теми «Архівної адвокації» у традиціях англомовної архівістики подано в Таблиці 2. Окремо варто підкреслити прагматичний характер дисципліни, що цілком

відповідає підходам американської наукової школи архівістики. Уже сам перелік тем дає змогу зрозуміти, як архівісти практики та провідні освітяни інтерпретують зміст архівної адвокації.

Таблиця 2

<i>Ключові теми</i>	<i>Зміст</i>
Роль архівів у суспільстві:	<ul style="list-style-type: none"> • архіви як інструмент демократії та підзвітності; • архіви й колективна пам'ять; • архіви як публічне благо; • суспільна місія архівів
Основи адвокації: поняття, цілі, стратегії:	<ul style="list-style-type: none"> • визначення поняття «архівна адвокація»; • відмінність між адвокацією, аутрічем, інрічем і зв'язками з громадськістю; • мета, завдання, цілі адвокації; • формування адвокаційної стратегії; • планування адвокаційних кампаній
Співпраця архівістів із зовнішньою аудиторією, стейкголдерами:	<ul style="list-style-type: none"> • стейкголдери як партнери архівів; • співпраця з архівною службою; • взаємодія з політиками, органами державної влади та місцевого самоврядування; • партнерство з громадами; • взаємини з медіа та журналістами
Комунікація та формування меседжів	<ul style="list-style-type: none"> • створення переконливих, спонукальних меседжів; • сторітелінг в архівній адвокації; • використання фактів, статистики, історій користувачів; • публічні виступи; • написання адвокаційних листів, заяв, звернень
Адвокація в кризових ситуаціях:	<ul style="list-style-type: none"> • загроза закриття архіву; • скорочення бюджету; • політичний тиск; • реагування на інформаційні кризи; • мобілізація професійної спільноти; • воєнні конфлікти, техногенні, кліматичні кризи та ін.
Публічні програми та взаємодія з	<ul style="list-style-type: none"> • аутріч;

городами:	<ul style="list-style-type: none"> • співпраця з маргінальними спільнотами; • інклюзія та репрезентація; • культурні та освітні проекти; • співпраця з музеями, школами, неурядовими організаціями
Доступ до архівів як інструмент адвокації:	<ul style="list-style-type: none"> • політика доступу; • бар'єри доступу; • цифровий доступ і відкриті дані; • доступність архівів для уразливих груп
Цифрова адвокація:	<ul style="list-style-type: none"> • використання вебсайтів, чатботів, блогів, соціальних мереж; • онлайн-кампанії; • цифрові виставки; • візуалізація архівних даних; • цифрова присутність архіву за допомогою різних маркетингових технологій Web 2.0
Лідерство в архівній справі:	<ul style="list-style-type: none"> • роль архівіста-лідера; • побудова довіри аудиторії; • професійна етика в адвокації
Оцінювання ефективності адвокації:	<ul style="list-style-type: none"> • методики вимірювання успішності адвокаційної кампанії; • індикатори впливу архівів; • звітність перед стейкхолдерами та іншими партнерами; • довгострокові результати

Програми та силабуси з архівної адвокації, розміщені на офіційних сайтах навчальних закладів, професійних організацій і архівних установ деталізують уявлення про тематичний зміст дисципліни. Вони містять дидактичні матеріали, завдання для практичного опрацювання, навчальні ігри, тестові блоки для перевірки знань, а також переліки рекомендованої літератури.

Архівна адвокація може виступати як самостійний курс або як модуль у межах іншої дисципліни, що впливає на обсяг навчального навантаження, який у середньому становить 4–6 кредитів. У деяких випадках окремі теми архівної адвокації виокремлюються в субдисципліни. Дисципліна пропонується для слухачів бакалаврських і магістерських програм, у межах підвищення кваліфікації та стажування архівістів, а також у форматі спеціальних тренінгів і вебінарів. Поряд із традиційним аудиторним навчанням активно застосовуються мультимедійні онлайн курси. Варто також окреслити основні елементи структурно логічної схеми міждисциплінарних зв'язків архівної адвокації, що охоплюють архівний менеджмент, архівний маркетинг, публічне адміністрування, архівознавство, соціальну комунікацію, педагогіку тощо.

До викладання курсу залучаються фахівці

переважно з практичним досвідом, що гарантує формування у слухачів необхідних компетентностей: розробляти дорожню карту адвокаційної стратегії для конкретної архівної установи, визначати шляхи реалізації актуальних завдань і подолання проблем; створювати профіль цільової аудиторії та відповідно добирати інструменти впливу; готувати презентації для досягнення адвокаційних цілей; укладати рамкові плани їх реалізації. Головне призначення дисципліни полягає в наданні студентам і слухачам знань та навичок, що уможливають професійну й творчу взаємодію зацікавлених ззовні і ключових учасниками архівної сфери завдяки різним видам адвокаційної діяльності. Варто також зазначити, що слухачами курсів з адвокації, які проводяться в межах стажування чи підвищення кваліфікації архівними установами та професійними товариствами, можуть бути не лише архівісти, а й бібліотечні, музейні працівники.

Звичайно, існують варіації цього курсу під іншими назвами. Так, у франкомовному архівному середовищі близькою за змістом є дисципліна «Валоризація архівів», яка функціонує як навчальний курс та тема професійних тренінгів, програм стажування. Тематичну конкретизацію дисципліни подано в таблиці 3.

Таблиця 3

Країна	Назва навчального закладу	Назва дисципліни	Темати
Франція	Міжнародний франкомовний архівний портал	PIAF. Валоризація архівів [37] (модуль у загальній програмі стажування архівістів)	1. Освітня (педагогічна) та культурна експлуатація архівів. 2. Співпраця з різними аудиторіями. 3. Розроблення культурних і освітніх програм. 4. Цифрові інструменти для валоризації архівів.

			5. Культивування значущості архівів: для кого? з якою метою? яким чином? 6. Планування програм популяризації архівів. 7. Робота з територіальним контекстом і ресурсами
Канада	Університет Лаваль (Квебек):	Поширення та популяризація архівів [33]	1. Інструменти та практики валоризації. 2. Комунікація архівів для різних аудиторій. 3. Використання архівів у цифровому середовищі. 4. Соціальні мережі та цифрові виставки. 5. Культурна медіація. 6. Етичні та правові аспекти використання архівів. 7. Стратегічна роль архівіста у популяризації.
Франція, Африка	Університет Сенгора, Франція / Африка	Валоризація архівів [30] (модуль у програмі з архівістики)	1. Основи валоризації документальної спадщини. 2. Методи презентації архівів. 3. Культурні та освітні проекти. 4. Цифрова валоризація. 5. Практикум у Франції або Африці
Бельгія	Асоціація франкомовних архівістів Бельгії	Збереження та популяризація архівів [28] (навчальний тренінг)	1. Правові питання валоризації. 2. Методи презентації архівів. 3. Співпраця з публікою. 4. Створення виставок і культурних програм партнерства та комунікація

З огляду на досвід зарубіжних колег вважаємо доцільним упровадження курсу «Архівна адвокація» в українських закладах освіти, що здійснюють підготовку фахівців зі спеціальності В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа». Програма курсу могла б охоплювати такі орієнтовні модулі: «Архіви в суспільстві: місія, цінність, відповідальність» (розкриває суспільну роль архівів, їхню культурну, правову, культурно-освітню, науково-дослідну, інформаційну значущість, а також відповідальність перед громадою й державою), «Теоретичні основи архівної адвокації» (висвітлює базові поняття, принципи, моделі та концепції адвокації, адаптовані до архівної сфери), «Ключові суб'єкти архівної адвокації» (окреслює коло учасників адвокаційних процесів: архівістів, професійні спільноти, користувачів, партнерські інституції, органи влади), «Публічні архівні проекти та зв'язки з громадськістю» (вивчає форми публічної діяльності архівів, методи комунікації з громадськістю, медіа та локальними спільнотами), «Доступ до архівів як інструмент адвокації» (пояснює, як політика доступу, відкритість і прозорість архівів підсилюють їхню суспільну підтримку та довіру), «Професійна спільнота й адвокація» (розглядає роль професійних асоціацій, мережевих ініціатив і колективних дій у просуванні інтересів архівної галузі), «Адвокація у кризових ситуаціях» (розробляє, описує стратегії реагування архівів на надзвичайні обставини (війна, катастрофи, загрози знищення документів) та способи мобілізації підтримки), «Цифрова адвокація» (висвітлює використання цифрових

платформ, соціальних мереж, онлайн-кампаній і мультимедійних інструментів для просування архівних ініціатив), «Оцінювання ефективності архівної адвокації» (пропонує методи вимірювання результатів адвокаційних дій, аналізу впливу та коригування стратегій).

Обов'язковою складовою курсу мають бути практичні заняття, спрямовані на опанування інструментів комунікації архівів із різними цільовими аудиторіями, засобів культурної медіації та соціальних мереж. Підсумковим практичним завданням може стати розроблення повноцінної адвокаційної стратегії для державного, галузевого, університетського чи іншого архіву або для цифрової архівної ініціативи.

Варто зазначити, що освітні програми зі спеціальності В13 у деяких закладах вищої освіти містять у блоці професійно орієнтованих дисциплін невеликий курс із бібліотечної адвокації. Це загалом відповідає профілю підготовки, особливо коли йдеться про фахівців для бібліотечної галузі. Водночас українська вища школа має й інший досвід: у межах спеціальності здійснюється підготовка архівістів, документознавців, інформаційних аналітиків та інших фахівців, для яких більш доречним є загальний курс «Галузева адвокація».

Окремої уваги заслуговує унікальна освітня програма Київського національного університету імені Тараса Шевченка, присвячена архівістиці та управлінню документацією, у межах якої можливе вивчення адвокації вже в суто архівному вимірі. Водночас залучення майбутніх істориків-архівістів і фахівців з управління документацією до

промоції архівів може здійснюватися за розширеною програмою. Йдеться про можливість відвідування архівів студентами не лише з екскурсійною метою, а й для практичної роботи з архівними документами, зокрема під час опрацювання конкретної теми. Це передбачає розроблення відповідних методичних рекомендацій, покликаних підтримати початківця-дослідника та допомогти йому подолати невпевненість у роботі з документами.

Організаторами адвокаційних семінарів, вебінарів, лекцій та інших форматів взаємодії з громадськістю можуть виступати Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства, Спілка архівістів України, а також інші архівні установи й громадські об'єднання. Власне, не йдеться про щось особливе, радше, про те, що вже давно ввійшло в практику закладів освіти, архівних установ, однак не набуло конституційованого, завершеного статусу й комплексної програми представлення.

Наукова новизна. Уперше укладені зведені порівняльні таблиці проблемно-тематичного наповнення навчальної дисципліни «Архівна адвокатура» окреслюють її потенційний зміст і можливості інтеграції до освітніх програм спеціальності «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа». Запровадження цієї дисципліни сприятиме розвитку архівної сфери загалом, формуванню сучасного образу архіву, архівіста й архівної освіти, а також забезпечить додаткові переваги для здобувачів фахової підготовки. Присутність архівів в інформаційному просторі є ключовою умовою успішних адвокаційних зусиль як самих архівістів, так і фахівців, товариств та установ поза межами архівної системи.

Висновки. Важливу роль в успішності

будь-якої навчальної спеціальності відіграє професійна спільнота – коло однодумців і прихильників фаху. Активність науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти, що готують фахівців зі спеціальності «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа», сприяє модернізації освітніх програм і забезпечує їхню відповідність сучасним вимогам та викликам. «Входження» архівної адвокатури до навчальних планів має подвійний ефект: посилює змістову підготовку майбутніх фахівців і водночас підтримує ініціативи архівної галузі як перспективного професійного середовища.

Спираючись на багаторічний досвід зарубіжних колег і власні міркування, доцільно структурувати дисципліну за такими модулями: «Архіви в суспільстві: місія, цінність, відповідальність», «Теоретичні основи архівної адвокатури», «Ключові суб'єкти архівної адвокатури», «Публічні архівні проекти та зв'язки з громадськістю», «Доступ до архівів як інструмент адвокатури», «Професійна спільнота й адвокатура», «Адвокатура у кризових ситуаціях», «Цифрова адвокатура», «Оцінювання ефективності архівної адвокатури».

Ознайомлення в межах курсу зі стратегіями та тактиками професійної адвокатури підвищує видимість галузі для політиків, урядовців, благодійників, меценатів та інших цільових аудиторій, здатних впливати на підтримку архівів на державному рівні та широким загалом. У довгостроковій перспективі це впливатиме на оновлення іміджу професії та поліпшенню її привабливості. Безперечно, подібні навички потребують цілеспрямованого опанування. Саме цьому навчає архівна адвокатура.

Список використаних джерел

1. Бачинська Н. Бібліотечно-інформаційна освіта в Україні: етапи розвитку та характерні ознаки. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2018. № 3. С. 57–67. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.3.2018.150612>.
2. Бездрабко В. Архівна освіта в Україні: традиції й тенденції. *Український історичний журнал*. 2017. № 3. С. 129–147.
3. Бездрабко В. Документ, архів, пам'ять у контексті літературної спадщини Джорджа Орвелла. *Сумський історико-архівний журнал*. 2019. Т. XXXIII. С. 5–13.
4. Горбань Ю., Олійник О. Орієнтири розвитку сучасної системи вищої освіти в Україні. LOGOS: Scientific Practice: Modern And Classical Research Methods: VI International Scientific and Practical Conference. July 19, 2024; Boston, USA. <https://doi.org/10.36074/logos-19.07.2024.042>
5. Григоревська О. Розвиток цифрової компетентності майбутніх інформаційних фахівців. *Український журнал бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2025. Вип. 16. С. 176–190.
6. Гуменчук А. Вища бібліотечно-інформаційна освіта: еволюційні трансформації та закономірності розвитку. Київ: Видавництво Ліра-К, 2024. 284 с.
7. Добровольська В. До питання підготовки фахівців зі спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа: виклики сьогодення. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Інноваційні трансформації ресурсів і послуг: міжнар. наук. конф.* <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1616> (дата звернення: 17.12.2025).

8. Загуменна В., Кузьменко Д. «Інформаційно-бібліографічна евристика» як інтегральна освітня компонента у підготовці фахівців спеціальності «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа». *Український журнал бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2025. Вип. 16. С.191–202.
9. Збанацька О. Особливості викладання освітньої компоненти «Концептуальні засади інформаційного пошуку» для магістрів. *Український журнал бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2023. Вип. 11. С. 144–155.
10. Матвієнко О., Цивін М. «OSINT-технології» як освітня компонента спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». *Український журнал бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2024. Вип. 13. С. 145–156.
11. Матвієнко О., Цивін М., Хрущ С. Формування науково-педагогічної школи освітньої спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» у Київському національному університеті культури і мистецтв. *Український журнал бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2023. Вип. 12. С. 96–111.
12. Новальська Т. Наступність здобуття вищої бібліотечно-інформаційної та архівної освіти в умовах реформування. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2017. №1. С. 4–10.
13. Новальська Т., Бачинська Н. Інтернет-маркетолог за спеціальністю «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»: функції та компетентності у конвергентних професійних практиках. *Український журнал бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2022. Вип. 9. С. 122–136.
14. Палієнко М. Г. Архівіст інформаційного суспільства : проблеми модернізації системи професійної освіти. *Вісник Київського національного університету*. Історія. Вип. 3. С. 57–62.
15. Прилуцька А. Нетехнічна спеціальність у технічному університеті: документаційне забезпечення випускової кафедри зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». *INFOTOPOS: актуальні питання сучасного інформологічного знання*. URL: <https://nti.khai.edu/ojs/index.php/infotop/article/view/2733> (дата звернення: 18.12.2025).
16. Сидоренко Т. Формування комунікативної культури фахівців сфери діловодства в сучасних економічних умовах. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2023. Вип. 1. 41. С. 71–75.
17. Соляник А. Сучасні тренди модернізації вищої бібліотечно-інформаційної освіти України. *Вісн. Кн. палати*. 2017. № 1. С. 22–26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2017_1_9 (дата звернення: 18.12.2025).
18. Тур О. Аксиологічний підхід до формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2015. № 11. С. 117 – 121.
19. Advocacy, Awareness, and Archives. URL: <https://www2.archivists.org/prof-education/course-catalog/advocacy-awareness-and-archives> (дата звернення: 18.12.2025).
20. Advocacy. Dictionary Cambridge. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/advocacy?q=Advocacy> (дата звернення: 18.12.2025).
21. Advocacy. ICA Multilingual Archival Terminology (MAT). URL: <https://www.ica.org/?s=advocacy> (дата звернення: 18.12.2025).
22. Advocacy. SAA Dictionary of Archives Terminology (DAT). URL: <https://dictionary.archivists.org/entry/advocacy.html> (дата звернення: 18.12.2025).
23. ALIB 464/564: Archives Administration. URL: <https://inside.tamuc.edu/academics/cvSyllabi/syllabi/202420/28110.pdf> (дата звернення: 18.12.2025).
24. Archival Programming and Advocacy: ARM3705. URL: <https://www.unisa.ac.za/sites/corporate/default/Register-to-study-through-Unisa/Subjects-&-modules/All-subjects/Archives-and-Records-Management> (дата звернення: 18.12.2025).
25. Archives for Everywhere: Our refreshed international strategic plan. URL: <https://www.nationalarchives.gov.uk/about/our-role/plans-policies-performance-and-projects/our-plans/archives-for-everywhere/> (дата звернення: 18.12.2025).
26. ARST 540: Archival Public Services – Course Syllabus (3). URL: <https://ischool.ubc.ca/wp-content/uploads/sites/46/2023/03/arst-540-draft-syllabus.pdf> (дата звернення: 18.12.2025).
27. Bachelor Of Science (Honours) Degree In Records and Archives Management. URL: <https://www.nust.ac.zw/cis/index.php/component/splms/course/28-bachelor-of-science-honours-degree-in-records-and-archives-management> (дата звернення: 18.12.2025).
28. Catalogue de formations de l'AAFB. URL: <https://www.archivistes.be/wp-content/uploads/2024/05/Catalogue-de-formation-2024.pdf> (дата звернення: 18.12.2025).
29. Disaster Relief Fund. URL: <https://www.ica.org/disaster-relief-fund/> (дата звернення: 18.12.2025).
30. DUSA – Sciences des archives 2025. URL: <https://candidature.usenghor.org/details?view=programme&cid=75> (дата звернення: 18.12.2025).
31. Expert Group on Shared Archival Heritage – EGSAH. URL: <https://www.ica.org/ica-network/expert-groups/egsah/> (дата звернення: 18.12.2025).
32. FIDA Supports archives and archivists. URL: <https://www.ica.org/fida/about-fida/> (дата звернення: 18.12.2025).
33. GAD-2108 Diffusion et valorisation des archives. URL: <https://www.distance.ulaval.ca/etudes/cours/gad-2108-diffusion-et-valorisation-des-archives> (дата звернення: 18.12.2025).

34. INF 2180H: Archives: Access, Advocacy and Outreach (Fall 2025). URL: <https://ischool.utoronto.ca/wp-content/uploads/2025/11/Website-INF2180H-2025-Fall-Lapp-Syllabus.pdf> (дата звернення: 18.12.2025).
35. Introduction to Advocacy – Archives & Records Association (ARA UK & Ireland). URL: <https://www.archives.org.uk/training-events/introduction-to-advocacy-25-26-november-2025> (дата звернення: 18.12.2025).
36. Memory of the World. URL: <https://www.unesco.org/en/memory-world> (дата звернення: 18.12.2025).
37. Module 12: Valorisation des archives. URL: <https://www.piaf-archives.org/se-former/module-12-valorisation-des-archives> (дата звернення: 18.12.2025).
38. Protecting heritage to build peace. URL: <https://www.aliph-foundation.org/> (дата звернення: 18.12.2025).
39. Strategic Advocacy for Archive Managers. URL: <https://www.eventbrite.co.uk/e/strategic-advocacy-for-archive-managers-tickets-1973135748138>; ARA, I. Training Events. URL: <https://www.arairland.ie/arai-training-events> (дата звернення: 18.12.2025).
40. Africa Programme Virtual Sessions – Leadership and Advocacy for Records Management. URL: <https://www.ica.org/event/africa-programme-virtual-sessions-leadership-and-advocacy-for-records-management/> (дата звернення: 18.12.2025).
41. Cox R. J. Unpleasant Things: Teaching Advocacy in Archival Education Programs. *InterActions: UCLA Journal of Education and Information Studies*. 2009. Vol. 5. Issue 1. Retrieved from URL: <https://escholarship.org/uc/item/0408w1dv> (дата звернення: 18.12.2025).

References

1. Bachynska, N. (2018). Library and information education in Ukraine: Stages of development and characteristic features. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 3, 57–67. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.3.2018.150612> [in Ukrainian].
2. Bezdrabko, V. (2017). Archival education in Ukraine: Traditions and trends. *Ukrainian Historical Journal*, 3, 129–147 [in Ukrainian].
3. Bezdrabko, V. (2019). Document, archive, memory in the context of George Orwell’s literary heritage. *Sumy Historical and Archival Journal*, 33, 5–13 [in Ukrainian].
4. Horban, Yu., & Oliinyk, O. (2024). Guidelines for the development of the modern higher education system in Ukraine. In *LOGOS: Scientific Practice: Modern and Classical Research Methods* : VI International Scientific and Practical Conference, July 19, 2024, Boston, USA. <https://doi.org/10.36074/logos-19.07.2024.042> [in Ukrainian].
5. Hryhorevska, O. (2025). Development of digital competence of future information specialists. *Ukrainian Journal of Library and Information Science*, 16, 176–190 [in Ukrainian].
6. Humenchuk, A. (2024). *Higher library and information education: Evolutionary transformations and development patterns*. Lira-K Publishing [in Ukrainian].
7. Dobrovolska, V. (n.d.). On the issue of training specialists in specialty 029 Information, Library and Archival Studies: Contemporary challenges. In *Library. Science. Communication. Innovative transformations of resources and services* (International Scientific Conference). <http://conference.nbu.gov.ua/report/view/id/1616> [in Ukrainian].
8. Zahumenna, V., & Kuzmenko, D. (2025). “Information and bibliographic heuristics” as an integral educational component in training specialists in Library, Information and Archival Studies. *Ukrainian Journal of Library and Information Science*, 16, 191–202 [in Ukrainian].
9. Zbanatska, O. (2023). Features of teaching the educational component “Conceptual foundations of information retrieval” for master’s students. *Ukrainian Journal of Library and Information Science*, 11, 144–155 [in Ukrainian].
10. Matviienko, O., & Tsyvin, M. (2024). “OSINT technologies” as an educational component of the specialty Information, Library and Archival Studies. *Ukrainian Journal of Library and Information Science*, 13, 145–156 [in Ukrainian].
11. Matviienko, O., Tsyvin, M., & Khrushch, S. (2023). Formation of the academic school of the educational specialty Information, Library and Archival Studies at Kyiv National University of Culture and Arts. *Ukrainian Journal of Library and Information Science*, 12, 96–111 [in Ukrainian].
12. Novalska, T. (2017). Continuity in obtaining higher library-information and archival education under conditions of reform. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, (1), 4–10 [in Ukrainian].
13. Novalska, T., & Bachynska, N. (2022). Internet marketer in the specialty Information, Library and Archival Studies: Functions and competencies in convergent professional practices. *Ukrainian Journal of Library and Information Science*, 9, 122–136 [in Ukrainian].
14. Paliienko, M. H. (n.d.). The archivist of the information society: Issues of modernizing the system of professional education. *Bulletin of Kyiv National University. History*, (3), 57–62 [in Ukrainian].
15. Prylutska, A. (n.d.). A non-technical specialty in a technical university: Documentation support of the graduating department in specialty 029 Information, Library and Archival Studies. *INFOTOPOS: Current Issues of Modern Informological Knowledge*. <https://nti.khai.edu/ojs/index.php/infotop/article/view/2733> [in Ukrainian].
16. Sydorenko, T. (2023). Formation of communicative culture of records management specialists in modern economic conditions. *Economics. Management. Business*, 1(41), 71–75 [in Ukrainian].

17. Solianyuk, A. (2017). Modern trends in the modernization of higher library and information education in Ukraine. *Bulletin of the Book Chamber*, (1), 22–26. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2017_1_9 [in Ukrainian].
18. Tur, O. (2015). Axiological approach to forming communicative competence of future specialists in documentation and information activities. *Problems of Preparing a Modern Teacher*, (11), 117–121 [in Ukrainian].
19. Advocacy, Awareness, and Archives. (n.d.). <https://www2.archivists.org/prof-education/course-catalog/advocacy-awareness-and-archives> [in English].
20. Advocacy. Dictionary Cambridge. (n.d.). <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/advocacy?q=Advocacy> [in English].
21. Advocacy. ICA Multilingual Archival Terminology (MAT). (n.d.). <https://www.ica.org/?s=advocacy> [in English].
22. Advocacy. SAA Dictionary of Archives Terminology (DAT). (n.d.). <https://dictionary.archivists.org/entry/advocacy.html> [in English].
23. ALIB 464/564: Archives Administration. (n.d.). <https://inside.tamuc.edu/academics/cvSyllabi/syllabi/202420/28110.pdf> [in English].
24. Archival Programming and Advocacy: ARM3705. (n.d.). <https://www.unisa.ac.za/sites/corporate/default/Register-to-study-through-Unisa/Subjects-&-modules/All-subjects/Archives-and-Records-Management> [in English].
25. Archives for Everywhere: Our refreshed international strategic plan. (n.d.). <https://www.nationalarchives.gov.uk/about/our-role/plans-policies-performance-and-projects/our-plans/archives-for-everywhere/> [in English].
26. ARST 540: Archival Public Services – Course Syllabus (3). (2023). <https://ischool.ubc.ca/wp-content/uploads/sites/46/2023/03/arst-540-draft-syllabus.pdf> [in English].
27. Bachelor of Science (Honours) Degree in Records and Archives Management. (n.d.). <https://www.nust.ac.zw/cis/index.php/component/splms/course/28-bachelor-of-science-honours-degree-in-records-and-archives-management> [in English].
28. Catalogue de formations de l'AAFB. (2024). <https://www.archivistes.be/wp-content/uploads/2024/05/Catalogue-de-formation-2024.pdf> [in English].
29. Disaster Relief Fund. (n.d.). <https://www.ica.org/disaster-relief-fund/> [in English].
30. DUSA – Sciences des archives. (2025). <https://candidature.usenghor.org/details?view=programme&cid=75> [in English].
31. Expert Group on Shared Archival Heritage – EGSAH. (n.d.). <https://www.ica.org/ica-network/expert-groups/egsah/> [in English].
32. FIDA Supports archives and archivists. (n.d.). <https://www.ica.org/fida/about-fida/> [in English].
33. GAD-2108 Diffusion et valorisation des archives. (n.d.). <https://www.distance.ulaval.ca/etudes/cours/gad-2108-diffusion-et-valorisation-des-archives> [in English].
34. INF 2180H: Archives: Access, Advocacy and Outreach (Fall 2025). <https://ischool.utoronto.ca/wp-content/uploads/2025/11/Website-INF2180H-2025-Fall-Lapp-Syllabus.pdf> [in English].
35. Introduction to Advocacy – Archives & Records Association (ARA UK & Ireland). (2025). <https://www.archives.org.uk/training-events/introduction-to-advocacy-25-26-november-2025> [in English].
36. Memory of the World. (n.d.). <https://www.unesco.org/en/memory-world> [in English].
37. Module 12: Valorisation des archives. (n.d.). <https://www.piaf-archives.org/se-former/module-12-valorisation-des-archives> [in French].
38. Protecting heritage to build peace. (n.d.). <https://www.aliph-foundation.org/> [in French].
39. Strategic Advocacy for Archive Managers. (n.d.). <https://www.eventbrite.co.uk/e/strategic-advocacy-for-archive-managers-tickets-1973135748138>; ARA, I. Training Events. (n.d.). <https://www.arairreland.ie/arai-training-events> [in English].
40. Africa Programme Virtual Sessions – Leadership and Advocacy for Records Management. (n.d.). <https://www.ica.org/event/africa-programme-virtual-sessions-leadership-and-advocacy-for-records-management/> [in English].
41. Cox, R. J. (2009). Unpleasant Things: Teaching Advocacy in Archival Education Programs. *InterActions: UCLA Journal of Education and Information Studies*, 5 (1). <https://escholarship.org/uc/item/0408w1dv> [in English].

Стаття надійшла до редакції 07.01.2026
Отримано після доопрацювання 09.02.2026
Прийнято до друку 16.02.2026
Опубліковано 31.03.2026